

Jean Monnet: aki mögé egy emberként sorakoztak fel az Európai Unió létrehozói

Jean Monnet 1888 - 1979

Jean Monnet francia gazdasági és politikai tanácsadó, az európai integráció elkötelezett híve, a nyugat-európai nehézipar egyesítését előirányzó Schuman-terv szellemi atyja.

Monnet a konyak (Cognac) franciaországi őshazájából származik. Tanulmányait megszakítva 16 éves korától először konyakkereskedőként, majd bankárként számos országban megfordult. A két világháború idején vezető beosztásban a francia és brit ipari termelés összehangolása terén tevékenykedett.

A francia kormány főtanácsadjaként az 1950. május 9-i híres Schuman-nyilatkozat szellemi atyja. Ez a nyilatkozat vezetett el az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) létrehozásához, és mint ilyen, a mai napig az Európai Unió alapjait lefektető egyik meghatározó dokumentumnak tekintjük. 1952 és 1955 között Monnet az ESZAK Főhatóságának első elnöke.

A kezdetek

Jean Omer Marie Gabriel Monnet 1888. november 9-én született a franciaországi Cognac városában. Miután tizenhat évesen abbahagyta tanulmányait, édesapja Londonba küldte, hogy a konyakkereskedéssel foglalkozó családi vállalkozásukban dolgozzon: már ekkor felfigyelt fia különleges kommunikációs képességeire, ami fia számára páratlan nemzetközi üzleti karriert sejtetett. Mindez hamarosan be is igazolódott, hiszen Monnet e korai tapasztalatoktól kezdve elismert és sikeres üzletemberként beutazta a világot.

Az első világháború

1914-ben jelentkezett a hadseregbe, katonai szolgálatra azonban egészségügyi okok miatt alkalmatlannak bizonyult. Hogy hazáját más módon szolgálhassa, javaslatot terjesztett a francia kormány elé az antant beszerzéseinek hatékonyabb szervezésére. Miután javaslata kedvező fogadtatásra lelt, a francia köztársasági elnök Franciaország és szövetségesei közötti gazdasági közvetítővé nevezte ki.

Mivel a háború éve alatt nagyfokú szakmai rátermettségről tett tanúbizonyságot, 1919-ben, a Népszövetség létrehozásának évében, mindössze 31 évesen annak helyettes főtitkárává választották. Apja 1923-ban bekövetkezett halálakor visszatért szülővárosába, ahol sikeresen talpra állította az addigra veszteségessé vált családi vállalkozást. A következő években nemzetközi pénzügyi tapasztalatait kamatoztatva számos kelet-európai ország – köztük Románia és Lengyelország – pénzügyi rendszereinek átalakításában tevékenykedett, a kínai kormány megbízásából a helyi vasúthálózat átszervezésén dolgozott tanácsadóként, valamint egy San Franciscó-i bank létrehozásában is aktív szerepet vállalt.

A második világháború

A második világháború kezdetén Monnet ismét hazájának ajánlotta fel szolgálatait, és az angol–francia koordinációs bizottság elnökeként a két ország összevont termelési kapacitásait irányította. Ugyan a két ország között a náciizmus elleni harc

érdekében létrehozandó teljes politikai unió kérdésében Churchillt és de Gaulle-t is sikerült maga mellé állítania, a terv végül az utolsó pillanatban elbukott.

A Monnet-terv

Ezután Monnet az angol kormány szolgálatába állt. Egyik első megbízatása az Egyesült Államokba szólította, ahol feladata a háborús beszerzések felügyelete volt. Monnet mély benyomást tett az amerikai elnökre és hamarosan Roosevelttel egyike bizalmas tanácsadója lett. Már jóval azelőtt, hogy az USA belépett volna a háborúba, arra sürgette az elnököt, hogy fokozza országa hadiipari termelését.

1943-ban Monnet a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság tagja lett, amely valójában az Algírban működő francia emigráns kormánynak felelt meg. Ekkor adott először hangot az egyesült Európáról alkotott elképzeléseinek, amely meggyőződése szerint a béke helyreállításának és megőrzésének záloga. A bizottság egyik gyűlésén, 1943. augusztus 5-én Monnet kijelentette: „Európában nem lesz béke, ha az államok a nemzeti szuverenitás mentén épülnek újjá. (...) Az európai országok túl kicsik ahhoz, hogy népeiknek a szükséges jólétet és társadalmi fejlődést biztosítani tudják. Az európai államoknak ezért szövetségre kell lépniük egymással...” 1944-ben a háború utáni francia gazdaság talpra állítása és az ország újjáépítése érdekében megfogalmazott nemzeti modernizációs és fejlesztési terv koordinátora lett.

Jean Monnet irányításával kezdetét veszi az első vasöntő műszak – immáron az Európai Szén- és Acélközösség égíse alatt.

A Schuman-nyilatkozat

Tervének jóváhagyását és végrehajtását követően Monnet azt vette észre, hogy Európa újjáépítése és egységesítése nem olyan tempóban és nem úgy halad, ahogy azt elképzelte. Az egyre fokozódó nemzetközi feszültségek közepette Monnet felismerte: elérkezett a cselekvés ideje és az egyesült Európa létrejöttét valós intézkedésekkel kell segíteni. Ezért munkatársaival nekilátott az Európai Közösség koncepciójának kidolgozásához. 1950. május 9-én kormánya nevében Robert Schuman francia külügyminiszter felolvasta a később nevével fémjelzett nyilatkozatot. A jórészt Monnet elképzeléseit és keze munkáját tükröző dokumentum központi javaslata az volt, hogy Németország és Franciaország szén- és acéltermelését teljes egészében egyetlen főhatóság felügyelje. Ennek háttérében az az elgondolás húzódott meg, hogy ha Európa két legerősebb országa megosztja e két nyersanyag termelését, akkor minden további háború elkerülhetővé válik. Mivel a tervet Németország, Olaszország, Hollandia, Belgium és Luxemburg is üdvözölte, a Schuman-nyilatkozat jelentette az Európai Szén- és Acélközösség alapjait, amit ma az Európai Gazdasági Közösség és következképpen az Európai Unió elődjének tekintünk.

Miután 1954-ben az Európai Védelmi Közösség létrehozásának gondolata kudarcba fulladt, Monnet létrehozta az Akcióbizottság az Európai Egyesült Államokért nevű szervezetet. A bizottság célja az volt, hogy az európai összefogás szellemét újraélesztve hajtómotorja legyen az európai integráció olyan, mérföldkő jelentőségű eseményeinek, mint a közös piac, az európai monetáris rendszer, az Európa Tanács csúcstalálkozói vagy az egyetemes szavazójog bevezetése az európai parlamenti választásokon.

Jean Monnet – noha csak 16 éves koráig tanult és nem sok esély látszott rá – számos tekintélyes szerepben bizonyította rátermettségét: dolgozott nemzetközileg elismert üzletemberként és közgazdászként, de diplomataként és államférfiként is. Mindezt úgy, hogy soha egyetlen közszolgálati pozícióban sem szolgált, azaz nem rendelkezett olyan formális politikai hatalommal, ami nézeteinek keresztülviteléhez kellett volna. Kizárólag érvelési adottságának és meggyőző erejének köszönhetően azonban sikerült elérnie azt, hogy Európa vezetői a közös célok és az együttműködés zászlaja alatt rendre felsorakoztak mögötte.